

1

¹ A continuació trobareu el projecte tal i com va presentar-se a la convocatòria de subvencions de l'Ajuntament de la Garriga el 2011 però sense la documentació d'Entrepobles als annexos.

PROJECTE DE RECUPERACIÓ DE LA MEMÒRIA
HISTÒRICA A EL SALVADOR (REEDICIÓ DEL
LLIBRE TIERRAS PAGADAS A PRECIO DE
SANGRE).
BAJO LEMPA. USULUTÁN. EL SALVADOR

Presentat per:

INSTITUT VIL · LA ROMANA

En col·laboració amb:

Entrepobles

La Garriga. Març del 2011

El projecte que llegireu consta de tres parts:

- A. Introducció. Elaborada pel Grup de Solidaritat i Cooperació de l'Institut Vil·la Romana. Hi fem una breu exposició de la nostra organització, sistema de funcionament, història. Presentem i contextualitzem el projecte que després llegireu.
- B. Projecte rebut de la contrapart
- C. Demanda específica de subvenció. Argumentem en quina mesura s'ajusta a les bases de la convocatòria.
- D. Annexos. Fotografies de la presentació de la primera edició del llibre, carta de suport d'ACUDESBAL i documentació d'Entepobles.

A)INTRODUCCIÓ

Pel que fa al projecte

L'Institut Vil·la Romana va començar la seva tradició de cooperació impulsant projectes redactats prèviament per ONGs i demanant-ne una part de la subvenció a l'Ajuntament de la Garriga. L'any 2006, però, va presentar per primera vegada un ambiciós projecte propi com a entitat.

L'empresa presentada aquí pretén seguir amb aquesta tradició iniciant un nou projecte vinculat a la zona del Bajo Lempa. Degut al precedent del projecte de capacitació de fusteria també subvencionat per l'Ajuntament, creiem oportú que el ara presentat afavoreixi un territori amb el qual l'institut té un vincle molt estret i del que en coneix les necessitats principals.

Els projectes anteriors dels quals hem format part han estat principalment de l'àmbit educatiu. Com a producte d'aquests, actualment, a la Comunidad Nueva Esperanza, que és amb la qual l'institut ha col·laborat més, hi ha una oferta educativa que avarca primària, secundària, batxillerat i formació professional. A més de les beques atorgades a determinats estudiants perquè prossegueixin amb els estudis universitaris. Cal dir que tots aquests serveis no només beneficien a Nueva Esperanza sinó a totes les comunitats de la zona, promovent la cooperació entre elles, gràcies a l'existència d'un servei de transport escolar gratuït finançat per ONGs catalanes.

L'actual projecte coincideix amb els anteriors en el fet de voler fonamentar la interacció entre els habitants dels diferents nuclis però difereix en quan al sector d'actuació. L'empresa que volem dur a terme també contribueix a l'àmbit educatiu, però, concretament i com a funció principal, impulsa a la memòria històrica del territori. Es tracta de la reedició de l'estudi fet per Ángel Arnaiz Quintana sota el nom de *Tierras pagadas a precio de sangre* que recull testimonis de la zona del Bajo Lempa. Així doncs, es tractaria de la segona part d'un projecte ja existent, la primera edició del qual també va sorgir gràcies a l'ajuda solidària, en aquest cas, d'un particular; i del que també n'hi ha una segona edició.

Concretament, l'empresa proposada consistiria en la republicació i distribució del llibre a la zona del Bajo Lempa anomenat anteriorment ja que les edicions anteriors van ser insuficients perquè tots els implicats en tinguessin

una còpia, degut a què tots ells es van repartir entre els testimonis i familiars, estudiants del territori, representants d'institucions i organitzacions així com a membres d'ONGs amb actuació al Bajo Lempa.

La tercera edició, pretén arribar a joves capaços de llegir-lo i treure'n profit de la lectura, activistes solidaris que contribueixen al desenvolupament del territori i a membres d'institucions. També hi ha la possibilitat de que vendre'n alguns exemplars per un preu mòdic i invertir els diners recaptats en activitats culturals.

El Bajo Lempa es troba a Usulután, a l'orient del Salvador i, per entendre el perquè de la seva situació actual i la importància de donar a conèixer la seva història, cal remuntar-se als anys 50, època a la què el territori va ser poblat per primera vegada. Aleshores, va tallar-se tota la selva per sembrar-hi camps de cotó, on s'explotaven els pagesos, i edificar-hi grans hisendes propietat de les adinerades famílies que governaven el país. Això va fer canviar el règim de pluges provocant fortes inundacions a la zona. Pel que fa a la societat, va generar tensió entre la classe treballadora, que vivia en condicions infrahumanes, i l'acomodada; situació que va durar fins a 1979 quan va esclatar la guerra causa, entre d'altres, d'aquesta pressió. Durant aquesta, els propietaris van marxar de la zona deixant els treballadors per a què sobrevisquessin com poguessin. Aquests van optar per diferents solucions algunes de les quals van donar lloc a les actuals comunitats. Un bon exemple el tenim en la comunitat El Zamorán, formada per aquelles persones que van quedar-se al Bajo Lempa durant la guerra tot i haver-se d'enfrontar a l'exèrcit. En canvi, a altres comunitats, també viuen ex combatents però de l'altre bàndol. I, per últim, també hi ha habitants que abans de la guerra no vivien a la zona o que sí que ho van fer, però van haver de fugir a Nicaragua, Panamà o Hondures i, una vegada acabat el conflicte hi van haver tornat a El Salvador, van assentar-se al Bajo Lempa. Des d'aleshores, amb l'ajuda internacional i la vida cooperativa de les diverses comunitats, han aconseguit que se'ls reconegui el dret de la terra.

Les característiques pròpies del Projecte, que ens han decidit a assumir-lo, són:

- i. Pau. L'estudi dona a conèixer un conflicte bèl·lic a partir d'experiències personals i contribuint a l'enteniment mutu i a la disminució de les tensions entre els combatents dels dos bàndols de

la guerra. El Projecte suporta un mode de vida pacífic com és el del Bajo Lempa on hi ha una lluita constant per la seguretat i on s'han previngut les mares a diferència de la resta del país.

- ii. Autoestima. Donant a conèixer la història de la zona als seus habitants es pretén que aquests sentin el lloc on viuen com la seva terra. Havent-hi aquest sentiment d'autoestima col·lectiu es podria evitar una disminució de la emigració de la zona i, conseqüentment, la desaparició de l'èxode de la major part de menors de trenta anys.
- iii. Educació. Conèixer la pròpia història també implica poder-la aprendre i ensenyar. Això vol dir que no només a les escoles de la zona s'explicarà a nens i nenes sinó que també s'impulsaran nous estudis i vies d'investigació a universitats.
- iv. Història. Fins fa pocs anys, a El Salvador no existia una carrera universitària en aquest àmbit. Per tant, recollir els diferents testimonis orals i publicar-los, no només és important per al Bajo Lempa sinó per a tot el país, d'altra manera, tot el que va succeir durant la guerra es perdria irreversiblement.

Pel que fa al Grup de Solidaritat i Cooperació de l'Institut Vil·la Romana i Entrepobles

La vida del Grup de Solidaritat i Cooperació és anterior a la possibilitat de col·laborar amb l'Ajuntament en la presentació de Projectes de Cooperació a partir de l'aportació del 0.7%. El Grup de Solidaritat i Cooperació, creat des de l'inici de l'IES Vil·la Romana el 1996, ja havia dut a terme activitats de sensibilització i recaptació molt diverses.

A partir del 2003 la Regidoria de Benestar de l'Ajuntament va oferir l'opció d'implicar-nos en la gestió del 0.7%. N'han resultat diverses xerrades de les corresponents regidores i tècnics a l'institut, l'elaboració i presentació de diversos projectes (El Salvador i Colòmbia, bàsicament, però també a Marroc, Camerun i d'altres), i la participació en diverses reunions que han dut a la creació d'un Consell de Cooperació Municipal, del que l'institut participa des de la seva creació.

La presència de projectes al Bajo Lempa (El Salvador) ha estat una constant, fruit dels vincles especials que el nostre institut té amb la comunitat.

Com que som conscients que les nostres possibilitats no són les que corresponen a una organització especialitzada en cooperació, en els diversos projectes que hem presentat en aquests anys sempre hem col·laborat amb alguna ONG especialitzada.

Aquella amb qui mantenim més vincles és Entrepobles, que és la que dóna suport logístic per a aquest projectes, com ja ha fet en els anys anteriors. Entrepobles té una acreditada experiència en cooperació per al desenvolupament en diversos àmbits geogràfics, però de manera molt específica a Centre Amèrica, a El Salvador, a la zona del Bajo Lempa i a la Comunidad Nueva Esperanza en concret. Té un tècnic permanentment a San

Salvador, tècnics d'Entrepobles-Barcelona fan visites a la zona com a mínim dues vegades l'any i mantenen contactes constants amb els responsables del projecte.

L'Institut Vil·la Romana té una intensa vinculació amb la zona de el Bajo Lempa, en especial amb la Comunidad Nueva Esperanza, relació sovint compartida amb l'Institut Manel Blancafort.

Professorat d'anada i tornada:

- Joan Antoni Padrós, professor de l'Institut Vil·la Romana, va contribuir durant els anys 2000 i 2001 a la fundació de l'Institut de Batxillerat de la Comunidad Nueva Esperanza com a professor en un projecte de cooperació. Com a resultat d'aquesta estada, entre d'altres, queda una fluïda comunicació amb el responsable de tot el projecte educatiu de la comunitat i autor del llibre que volem reeditar amb el Projecte Ángel Arnáiz.
- Ester Peris, professora de l'Institut Vil·la Romana, l'any 2001 va fer una estada d'un mes a la mateixa comunitat producte resultant de la qual han estat els cursos impartits posteriorment per a la capacitat en Educació Física per a Mestres en diverses zones de El Salvador. Aquests es van poder dur a terme gràcies a la cooperació amb la INEFC i la ONG Cooperació en Moviment.
- L'estiu de 2007 es va dur a terme la primera fase del projecte de Capacitació de Fusteria que va implicar que Míriam Campos, Gustau Saeta i Núria Torres, tots tres professors del centre, viatgessin fins a la Comunidad de Nueva Esperanza per a poder impartir els cursos.
- L'estiu de 2008 diversos professors o ex professors de l'Institut Vil·la Romana van viatjar a la Comunidad Nueva Esperanza per raons diverses:
 - Quim Font, Jordi Sallent i Míriam Campo van anar-hi per dur a terme la segona fase del projecte de Capacitació de Fusteria.
 - Gràcia Moncho va reforçar les classes de Matemàtiques a l'institut de la comunitat.
- El mateix any, Lourdes Balmes i Míriam Argilés van anar a El Salvador en un projecte de recuperació de la memòria històrica a la zona de Morazán. D'aquest viatge en va sortir el llibre *Rompiendo silencios*, editat per REDs.

Acollida de membres del Bajo Lempa a La Garriga

- La coordinació dels diversos grups agermanats amb Nueva Esperanza a Catalunya (Sant Andreu, Igualada, Cornellà, La Roca, Tossa de Mar...) ha permès que, de manera regular, membres de la comunitat vinguin a reforçar vincles i a explicar diferents projectes d'àmbits diversos. Sempre que els ho ha estat possible han visitat La Garriga i han participat en activitats diverses a l'institut o a l'Ajuntament. Des de l'any 2000 ens han visitat:
 - El Grup de Dansa de Nueva Esperanza (2000).
 - El responsable educatiu de la Comunitat, Ángel Arnáiz (2000, 2005, 2008, 2010). Arran de l'última de les seves visites sorgeix la idea de realitzar aquest projecte.
 - El president de la Comunitat, Ricardo Núñez Guardado (2006).
 - La directora de l'escola de la Comunidad Nueva Esperanza (2006).
 - Representants de Comunidades Unidas del Bajo Lempa: Silvia Moreno, Irma Ventura i Gilberto Berríos (2008).
 - Representants d'ACUDESBAL: Mario i Gilberto (2010).
 - L'ex-guerriller i autor del llibre *Rompiendo Silencios* sobre la guerra de El Salvador, Francisco Mena Sandoval.

Impuls en projectes de cooperació:

Com s'ha comentat anteriorment, el Grup de Solidaritat i cooperació de l'Institut Vil·la Romana ha elaborat projectes de cooperació per al finançament de beques a Nueva Esperanza per part de l'Ajuntament de la Garriga i de Bigues i Riells des de l'any 2003. Val a dir que també ha impulsat altres projectes de cooperació fora de El Salvador a Colòmbia (Chocó) i, puntualment, a altres països com ara Camerun o Marroc, tots ells amb l'Ajuntament de la Garriga.

Activitats dutes a terme a l'institut:

Com a resultat de l'acollida d'habitants de la zona i del contacte mantingut, des del 2000 s'han dut a terme activitats de sensibilització, coordinació i agermanament no formal amb els Grups de solidaritat i Cooperació o bé per mitja de continguts curriculars.

- **Abans del 2003**, l'any quan es va definir una política de col·laboració i que l'Ajuntament, va començar a promoure activitats d'aquest caire, algunes d'elles:

- Xerrada d'estudiants de Nueva Esperanza a l'Institut Vil·la Romana.
- Concert del Grup de Dansa de la Comunidad de Nueva Esperanza.
- Reproducció i difusió de la revista *El Manifiesto* elaborada per part dels joves de la comunitat.
- Xerrades de sensibilització amb els representants de El Salvador d'Ajuda en Acció i Entrepobles.
- Recaptació de fons per el Fondo de Emergencia, una institució de sanitat que cobreix les mancances de la sanitat pública del Bajo Lempa.
- Recaptació d'emergència amb el motiu dels terratrèmols del 2001.
- Finançament d'una beca per part de l'Ajuntament de Bigues i Riells des del 2001 fins el 2003.

- Durant el **curs 2003/2004**: vam fer a l'Institut Vil·la Romana una exposició sobre la història de la Comunitat (amb l'Associació d'Amics i Amigues de Nueva Esperanza a Catalunya d'Igualada), que han visitat els alumnes d'ESO i Batxillerat; s'han realitzat xerrades amb projeccions audiovisuals a les tutories de 1r i 2n de Batxillerat; els grups de 1r de Batxillerat que formen part del projecte Comenius han fet un seguiment del projecte, i visitat l'ONG Entrepobles; hem col·laborat amb l'Ajuntament i l'ONG REDS en les visites i xerrades sobre el seu projecte a El Salvador i l'emergència dels terratrèmols, i alumnes de tots dos instituts han participat en la lectura poètica *Birlibirloque* amb versos del salvadoreny Roque Dalton abans de les conferències.

- Durant el **curs 2004/2005**: duguérem a terme algunes petites actuacions per a reforçar el vincle de l'Institut Vil·la Romana i M. Blancafort amb El Salvador i la Comunitat Nueva Esperanza:

- Vam fer un recital poètic conjunt, amb poemes del salvadoreny Roque Dalton, arrel de la celebració a la Biblioteca Municipal d'una xerrada de la ONG REDs
- Vam dinamitzar l'exposició de REDs al nostre centre, amb qüestionaris i visites organitzades
- Vam fer públic la renovació de la beca per al 2005, amb un petit acte lúdic al passadís de l'institut.

- Vam publicar a la revista del nostre centre les cartes de l'estudiant becada Celia Martínez com a activitat de sensibilització de l'agermanament entre el nostre centre i la Comunitat de Nueva Esperanza.
- Vam fer una xerrada amb els alumnes de 4t d'ESO a Madrid, amb la Yanira Hernández, una de les noies becades en la comunitat que, per diverses circumstàncies, ara resideix a Espanya.

▪ **Durant el curs 2005/2006:**

- Es va plantejar una recaptació d'emergència per al Bajo Lempa arran dels efectes de l'huracà Stan durant el mes d'octubre.
- El grup d'acció de Batxillerat va dur a terme diversos actes de solidaritat i sensibilització, com per exemple:
 - Xerrades: per part de Ángel Arnáiz, responsable d'educació de la Comunitat Nueva Esperanza; Francisco Mena Sandoval, ex-comandant de la guerrilla del Salvador, de REDs; Ester Peris, responsable de diversos projectes de cooperació al Bajo Lempa.
 - Accions de sensibilització: penjada de cartells referents al comandant guerriller Erik en els carrers de La Garriga, Granollers, Canovelles i Portbou.

▪ **Durant el curs 2006/2007:**

- Xerrades de: Yanira Hernández, immigrant salvadorenys a Madrid, de la comunitat Nueva Esperanza (El Salvador), a 4t d'ESO-Ciències Socials; Deisy Espinoza, directora de l'escola de Nueva Esperanza (El Salvador), a 1r Batxillerat-Història; Ricardo Núñez, president de la comunitat Nueva Esperanza (El Salvador), a 2n de Batxillerat-Geografia; Eduard Ibàñez, director de Justícia i Pau, a 2n de Batxillerat-Geografia; Francisco Mena Sandoval, ex-comandant guerriller i director de l'ONG REDs, a 1r Batxillerat-Tutoria; Gustau Saeta i Núria Torres, per a explicar el que havien de fer en el projecte de fusteria durant l'estiu de 2007, a tot el professorat del centre.
- Exposicions:
 - Vam participar en l'exposició "El teu 0.7%", organitzada per l'Ajuntament, a la sala de la Plaça de Can Dachs, que també va estar exposada al nostre centre.

- Vam elaborar una Exposició “Nens i nenes de Nueva Esperanza”, al vestíbul de l’escola Giroi (març, abril), arran del treball de Recerca de la Jana Sirés: *La Maira: el camí d’una altra infància*.
- Publicacions a la premsa local (Gar, Font del Diàleg, Garric) i a la nostra web van divulgar les nostres activitats.

▪ Durant el **curs 2007/2008**:

- Xerrades de:
 - Ángel Frías, que treballa en educació especial i social al Bajo Lempa a 1r de Batxillerat.
 - Els professors de fusteria que van viatjar a El Salvador l’estiu del 2007 a totes les tutories del centre, explicant la seva experiència i demanant la implicació.
 - Francisco Mena Sandoval a 1r de Batxillerat.
 - Ángel Arnáiz (responsable d’educació a la comunidad Nueva Esperanza) a 2n Batx.
 - Irma Ventura, Sílvia Moreno i Gilberto Berríos (Comunidades Unidas de Usulután) als alumnes de 1r i 2n de Batxillerat i del Cicle de Fusteria.
 - Gustau Saeta i Núria Torres explicant el Projecte de fusteria a la Setmana de la Fusta de La Garriga.
- Accions de sensibilització:
 - Els alumnes de 1r de Batxillerat van anar a veure la pel·lícula *Voces inocentes*, situada a la guerra civil de El Salvador.
- Publicacions: a la premsa local (Gar i Garric) i a Internet (web de l’institut i del Centre d’Estudis per la Pau de la Universitat de Barcelona).
- Recaptació:
 - Venda de felicitacions de Nadal per part d’alumnes de 4t d’ESO, 1r i 2n de Batxillerat i CF Fusta per valor de 300 €, en coordinació amb l’Associació d’Amics i Amigues de Nueva Esperanza a Catalunya.
 - Venda de CDs d’un grup de música de Nueva Esperanza, per part dels alumnes de 1r i 2n de Batxillerat.
 - Elaboració i venda de materials diversos per part dels alumnes del CF de Fusta.

- Venda d'una edició que es va fer per a Catalunya del llibre *Tierras pagadas a precio de sangre*, d'Ángel Arnáiz, el llibre per al què demanem finançament amb el Projecte.

→ Recerca:

- Treball de Recerca de la Sandra Fernàndez: *El camí de la lluita. Les petjades de la Guerra Civil a El Salvador*.

▪ Durant el **curs 2008/2009**:

- Xerrades: dels professors de fusteria que van viatjar a El Salvador l'estiu del 2008 a les tutories del centre, explicant la seva experiència i demanant la implicació; Francisco Mena Sandoval a 1r de Batxillerat.
- Treball de Recerca d'en Michele Puddu: *El sombrero azul creix. El Salvador i la seva història*.
- Míriam Argilés i Lurdes Balmes, dues professores de l'Institut Vil·la Romana, han col·laborat en la recerca a Morazán per al llibre *La matanza que no fue*, amb Francisco Mena Sandoval, sobre un episodi de la guerra civil a El Salvador.
- Publicacions a la premsa local (*Gar*).

▪ Durant el **curs 2009/2010**:

- Xerrada de Francisco Mena Sandoval sobre la guerra civil a El Salvador amb alumnes de 1r Batxillerat.
- Presentació del llibre *Rompiendo Silencios* sobre la guerra civil a El Salvador a càrrec de Francisco Mena Sandoval a can Raspall, La Garriga, en el que ha col·laborat professorat del centre.
- Els alumnes de l'optativa Llocs de 4t d'ESO fan un intercanvi de creacions artístiques amb joves de l'institut de Nueva Esperanza.
- Xerrada a 1r i 2n de Batxillerat per part de Mario i Gilberto d'ACUDESBAL (Asociaciones de Comunidades Unidas para el Desarrollo Económico y Social del BAjo Lempa), reunions de treball amb professorat per explorar possibles línies de treball conjunts i visita a l'alcaldeessa.

▪ Durant el curs acadèmic que s'està cursant ara, és a dir, el **2010/2011**, s'ha dut a terme:

- Visita d'Ángel Arnáiz i reunió amb el professorat del centre. D'aquí sorgeix la idea de fer aquest projecte.

- Comença un Treball de Recerca que consisteix en la redacció i seguiment d'aquest projecte per part d'Irene Peralta.
- Xerrada de Francisco Mena Sandoval sobre la guerra civil a El Salvador amb alumnes de 1r Batxillerat.

En conclusió, creiem que és un projecte que compleix els grans criteris per a subvencionar-lo:

- i. Pertinent. És voluntat del popi autor reeditar aquest estudi així com d'alguns habitants del territori. Revertirà en una zona amb la que l'institut té molts vincles i que rep ajuda de projectes de cooperació i ONGs de territoris de diverses parts del món. A més, la contrapart té recursos tan tècnics com d'organització per dur a terme el projecte tal i s'ha estructurat.
- ii. Eficaç. Basant-nos en els resultats de la primera edició del llibre, aquest satisfà les necessitats dels beneficiaris i beneficiàries, doncs és voluntat seva donar a conèixer les vivències que formen part de la història més recent del Bajo Lempa així com el valor del seu passat. A més, es pot assegurar que es produirà l'efecte desitjat ja que arran de la publicació del llibre *Tierras pagadas a precio de sangre* s'ha començat a publicar un seguit d'estudis també relacionats amb la memòria històrica, tots ells realitzats posteriorment. Així doncs, es pot dir que el llibre d'Ángel Arniz ha marcat un precedent.
- iii. Eficient. Que aquest llibre ha produït un efecte al Bajo Lempa és innegable. És l'únic que recull la història de la zona i la seva lectura ha influït als habitants, fet que està reconegut i certificat per ACUDESBAL.
- iv. L'impacte. Cal especificar que el projecte té un impacte a mig i llarg termini més ampli del que pugui semblar en un principi. Donar a conèixer la pròpia història així com saber-la aporta una identitat. Saber qui són, no com a persones individuals sinó com a conjunt d'aquestes, infon seguretat fent, a llarg termini, que la gent del Bajo Lempa tingui un sentiment d'autoestima i d'identitat col·lectius per ara, si no inexistents, gairebé. A més, aquest sentiment de pertinença, a la llarga, pot ajudar-los a ser més independents i no necessitar una ajuda internacional tan forta, així com a la contribució de la disminució del malestar entre els dos bàndols de la guerra degut a sentir-se tots part d'un mateix grup.
- v. Viabilitat. Com hem definit amb anterioritat, aquest projecte té un camp principal d'actuació però, en segon pla, en beneficia a d'altres com per exemple l'educació. Així doncs, es tracta d'un projecte viable ja que, una

vegada posat en marxa, els seus efectes positius, tan a nivell personal com comunitari, sobrepassaran la inversió feta en un principi.

B) PROJECTE REBUT DE **LA CONTRAPART**

1. DATOS DE LOS SOLICITANTES Y DE LA CONTRAPARTE

1.1: Fecha de la propuesta: Marzo 2011

1.2: Convocatoria: Presupuestos para el año 2011, Ajuntament de La Garriga (Barcelona)

1.3: Institución que presenta la propuesta: IES Vil·la Romana

Dirección: C/ Santa Maria del Camí, s/n

Teléfono: 00-34-938716403, 00-34-938718303

Mail: a8035234@xtec.cat, joanantonipadros@gmail.com

Fax: 00-34-938716601

En colaboración con: Entrepobles

Dirección: Pça. Ramon Berenguer 1, 3º 1ª, 08002 Barcelona

Teléfono: 00-34-938716403, 00-34-938718303

Mail: cooperacion@entrepueblos.org

Fax: 93 268 49 13

1.6: Persona(s) responsable(s) del proyecto en la ONG: Eulàlia Paredes, Joan Antoni Padrós, Irene Peralta (Institut Vil·la Romana), Alícia Rodríguez (Entrepobles)

CONTRAPARTE LOCAL

1.7: Nombre: Ángel Arnaiz Quintana, autor del libro y responsable de educación en el Bajo Lempa.

NIT: 9447-150446-101-8

Pasaporte: ESP X 594555

1.8: Dirección: Comunidad Nueva Esperanza

Jiquilisco, Usulután

El Salvador

Dirección postal: Ángel Arnaiz

4ªC/Oriente, 23

Iglesia El Rosario

San salvador, El Salvador, CA

Teléfono: (503) 2222-2171

Correo electrónico: angel.arnaiz.q@gmail.com

2. PRESENTACIÓN Y RESUMEN DEL PROYECTO

2.1: Título del proyecto: “Recuperación de la memoria histórica. Reedición del libro *TIERRAS PAGADAS A PRECIO DE SANGRE. Testimonios y retratos del Bajo Lempa usultenco.*”

2.2: País/área geográfica donde se realizará: Bajo Lempa, Municipio Jiquilisco, Departamento de Usulután, El Salvador, C.A.

2.3: Beneficiarios: De un modo indirecto, toda la población del Bajo Lempa (unas 8000 personas), de un modo directo los 1000 receptores de cada ejemplar del libro

2.4: Sector/Subsector: Memoria histórica

2.5: Coste total: 7245 \$

Monto del proyecto recibido de la contraparte: 6900\$

Gestión Entrepobles (5% del coste del proyecto): 345 \$

Otras aportaciones: gastos generados por la presentación del libro, a cuenta de las comunidades locales

2.6: Breve descripción:

El proyecto que se presenta tiene como finalidad contribuir a la recuperación de la memoria histórica y recuperar la identidad y autoestima de las comunidades salvadoreñas del Bajo Lempa a través de la impresión de la tercera edición del libro *TIERRAS PAGADAS A PRECIO DE SANGRE. Testimonios y retratos del Bajo Lempa Usultenco.* El proyecto prevé repartirlo posteriormente a miembros activos de las comunidades del Bajo Lempa, jóvenes capaces de leerlo con provecho, miembros de asociaciones y organizadores que siguen apoyando proyectos de desarrollo en el Bajo Lempa.

Al publicarse en el año 2007 la primera edición –con financiación de la cooperación y de las propias comunidades- se desencadenó un proceso de concienciación de estudios paralelos como nuevas investigaciones sobre la historia testimonial y la publicación de libros del ámbito. De modo similar se pretende que actúe esta tercera edición, porque la historia actual de estas gentes y sus tierras es la historia reciente de El Salvador. La ausencia de investigaciones históricas en este campo hace de la compilación un documento de más valor.

3. IDENTIFICACIÓN

3.1. Situación existente y problemática

Hace 20 años que terminó la guerra de El Salvador y la zona del Bajo Lempa, que fue una de las más resentidas, todavía siente los efectos de ella. De este conflicto derivan muchos de los problemas actuales que pueden resumirse en un gran bloque: falta de cohesión social. Dentro de dicha encontramos dificultades como el éxodo de población joven del territorio, la violencia y la desvalorización de la lucha realizada. Todo ello, conlleva a la pérdida de la memoria histórica además de la falta de un sentimiento de identidad colectivo.

El presente proyecto es único en la zona, ya que, en este ámbito de actuación, solamente hay proyectos en otras regiones de El Salvador (como en la de Morazán, o por parte de instituciones como el Museo de la Palabra y la Imagen), pero únicamente de modo fragmentario. En la zona del Bajo Lempa no se ha realizado ningún estudio reciente (desde que se repobló la zona en los 90, cuando se realizaron algunos estudios sobre el éxodo de los nuevos pobladores).

3.2. Antecedentes y justificación

La historia del Bajo Lempa es la historia reciente de El Salvador. Ubicado al sur del país, su parte oriental corresponde al departamento de Usulután, que es a la que nos referimos aquí. Corresponde a la orilla izquierda del río Lempa, principal cuenca hidrográfica de El Salvador, pues el río, desde sus orígenes en Guatemala, recorre la frontera entre Honduras y El Salvador y atraviesa todo el país de norte a sur hasta desembocar en el Océano Pacífico.

Durante siglos fue una zona cubierta de montaña, de bosque subtropical húmedo, sin población humana porque el calor y la humedad tropical producía una plaga permanente de zancudos que hacía la vida humana insoportable y, peor aún, producía paludismo o malaria entre sus posibles habitantes. De hecho, apenas hay alguna reseña histórica referida a esta parte del territorio salvadoreño hasta tiempos bien recientes. Si acaso a las dificultades de atravesar el río Lempa por esta parte de su recorrido, dado el gran caudal y fuerza de la corriente que llevaba. Por eso mismo fue frontera de separación entre los principales pueblos originarios indígenas que poblaron el país, pipiles, de procedencia nahua, en el occidente y lencas en el oriente.

En los años 50 del siglo XX se produjo una gran conmoción en toda esta región: la implantación del cultivo del algodón a gran escala ocasionó un despale sin medida que cambió su geografía para siempre. El bosque fue mutilado en grandes extensiones y una nueva planta que requería inmensas cantidades de agroquímicos fue introducida. El régimen de lluvias se modificó

paulatinamente y también fue el inicio del cambio climático en estos lugares. Unas muy pocas familias pertenecientes a las oligarquías tradicionales de la época republicana de El Salvador se hicieron propietarias de inmensos territorios y de los beneficios económicos consiguientes. Aparecieron los jornaleros como mano de obra explotada al máximo en su capacidad productiva, una población campesina que vivía en condiciones de extrema pobreza y sometida a los condicionamientos de los grandes propietarios y a las necesidades del capitalismo transnacional en cuanto a precios y cantidad de producción. Así transcurrieron los años sesenta y setenta del siglo pasado, hasta que las crisis producidas por este sistema de producción estallaron de forma irreversible. La guerra de los años 80 es expresión de este final del período oligárquico terrateniente en El Salvador. La represión inmisericorde por parte de las fuerzas gubernamentales en las haciendas y lugares del Bajo Lempa usuluteco en los años 80 llegó al máximo cuando la artillería y las fuerzas navales y aéreas bombardearon los escasos poblados surgidos en cercanías de las haciendas, cuando se detenía a los jornaleros a la hora del pago de la quincena y se les hacía desaparecer, denunciados por espías orejas, cuando a la población civil que transitaba por la zona o se encontraba en su rancho marginal la policía de hacienda y los guardias nacionales les asesinaban sin más, después de humillarles o producirles torturas. Los catequistas de la Iglesia fueron los primeros en sufrir esta persecución, según numerosos testimonios de personas que vivieron estos sucesos. Todo esto y el cambio de mentalidad de aquella población campesina, convertida por obra del cultivo y tratamiento del algodón en asalariados mal pagados, semiindustriales y semicampesinos a la vez, hizo que el Bajo Lempa se convirtiera en un campo de batalla durante los años 80 entre las fuerzas armadas gubernamentales, por un lado, y la guerrilla revolucionaria, por otro, y la población civil que apoyaba a unos o a otros o pretendía mantenerse neutral, lo que no conseguía por la agudización del conflicto. Aquellos campos quedaron casi desiertos de población y de producción y aquellos doce años de guerra -1979-1991- hicieron que reapareciera de manera natural y admirable el bosque antiguo y los animales que lo poblaban. Así, hasta que en los años 90 comenzaron a llegar pobladores atraídos por la existencia de tierras libres sin cultivar, fértiles y planas, la mayoría de ellos que habían padecido en sus carnes, sentimientos y espíritu las consecuencias crueles de aquel conflicto armado. Y cuya salud se resiente hoy de aquellos años de padecimientos sin fin. Actualmente, un 95% de la población del Bajo Lempa son pobladores recientes. Durante estos años y en la primera década del siglo XXI, las comunidades formadas en los nuevos asentamientos se han organizado por sí mismas para su sobrevivencia y mejorar sus condiciones de vida y de libertad.

Cada comunidad tiene un origen distinto:

El Zamorán o Zamorano ocupa un lugar central en la geografía de la zona y se pobló primero por algunos habitantes que habían resistido por aquellos lugares la guerra hasta el final, más que nada como apoyo social a la guerrilla combatiente en su zona más interior. Más adelante llegaron otros pobladores de diversas procedencias hasta el punto de tener que resolver al final un problema interno de reparto de tierras porque ya no había para todos.

Nueva Esperanza en más de la mitad de su población actual procede de familias que tuvieron que buscar refugio en Nicaragua durante nueve años para no perecer en la guerra. Los operativos militares tras el asesinato de Mons. Romero en marzo de 1980, amparados bajo la política de tierra arrasada para no dejar bases en la guerrilla –la misma política impulsada entonces

en Guatemala- obligó a una numerosa población salvadoreña compuesta por mujeres, niñas, niños y personas mayores de edad a salir huyendo de sus cantones y refugiarse en templos católicos de la capital San Salvador. Un grupo de estos, de unas 400 personas, que permaneció en los sótanos de la iglesia San Roque en el barrio San Jacinto, al sureste de la capital, después de dos años de permanencia en condiciones infrahumanas y gracias a la mediación internacional pudo salir para la Nicaragua sandinista de entonces. Cuando pudo regresar a El Salvador, ya en marzo de 1991, lo hizo en comunidad, negándose a dividirse como pretendía el gobierno salvadoreño, primero a unas tierras alquiladas al norte de Usulután y después a las tierras fértiles y planas del Bajo Lempa.

Ciudad Romero lo pueblan gentes procedentes de varios cantones y municipios del departamento o provincia oriental de La Unión, colindantes con Honduras en su parte norte. Los terribles operativos miliares de 1980 en sus lugares de habitación les hicieron huir y traspasar la frontera con este país para refugiarse allí. Pero fueron mal recibidos por el gobierno y el ejército hondureños y permanecieron seis meses bajo los árboles en penosas e infrahumanas condiciones, hasta que pudieron ser evacuados a Panamá. El general Torrijos, entonces presidente de la Nación panameña, les ofreció tierras para cultivos en una parte de la selva. Allí permanecieron y crearon la comunidad Ciudad Romero, hasta que en 1990 decidieron regresar a su país. Salieron de la selva tras una larga marcha hasta la capital, y en ella pasaron semanas con manifestaciones y otros requerimientos hasta que el gobierno salvadoreño les autorizó el retorno a su país. Establecidos primero al norte de Usulután, bajaron después a las tierras fértiles del Bajo Lempa que ocupan actualmente, también en comunidad.

La Comunidad La Canoa, con sobrenombre también Comunidad Octavio Ortiz, pasó los años más terribles de la guerra en un asentamiento situado en Honduras, el de Colomoncagua, donde habían huido escapando por la frontera norte del departamento de Morazán, de donde proceden todos. Fueron unos años en una especie de campo de concentración donde aprendieron a vivir en comunidad rodeados por ejército hondureño. En noviembre de 1989, retornaron cruzando la frontera con todos los riesgos del momento por encontrarse el país en plena ofensiva guerrillera en El Salvador. Ellos fueron el modelo para movilizar el retorno de los grupos de salvadoreños refugiados en Panamá y Nicaragua. Se establecieron primero en las tierras de Morazán cercanas al río Torola, y más tarde decidieron bajar a las tierras más fértiles y abundantes del Bajo Lempa usuluteco.

Salinas de Sisiguayo en realidad está formada por cuatro grandes cooperativas dedicadas a la producción de camarones (gambas), pues sus tierras colindan ya con la bahía de Jiquilisco en su parte occidental. Además trabajan la agricultura y la ganadería, con lo que completan el ciclo productivo. En los inicios de su asentamiento en el lugar, trabajaban la producción de sal a partir de salinas marinas, pero este negocio finalizó ya. Sus pobladores son de variados orígenes, pues algunos permanecieron ahí toda la guerra, otros llegaron de otras partes de Usulután, en concreto un buen grupo tras la gran masacre de La Quesera por parte del ejército, donde pudieron morir unas 600 personas civiles, que se encuentra en los cerros situados a unos 20 km al norte de toda la zona, y de donde llegaba la población jornalera a trabajar en las haciendas de la zona baja; otros llegaron después, movilizados por la existencia de tierras disponibles y con el apoyo del partido FMLN, como ocurrió también en otros asentamientos. Durante la guerra padecieron también mucho las

incursiones que la fuerza armada hacía en estos lugares, aunque eran tierras donde permanecía la guerrilla de forma permanente hasta que se alcanzaron los Acuerdos de Paz el 15 de enero de 1992.

Como consecuencia de las distintas procedencias de los habitantes de las comunidades del Bajo Lempa, hay una gran fragmentación organizativa así como una falta de cohesión social; y, la única gran institución coordinadora es la llamada Asociación de Comunidades Unidas del Bajo Lempa (ACUDESBAL) que, aún estar reconocida por todas las comunidades, todavía no tiene la suficiente fuerza para dirigirlas. Este mismo organismo ha reconocido la necesidad de una segunda edición del libro.

El Bajo Lempa tiene una coherencia interna que le ha permitido ser “un milagro” dentro de el Salvador, con un modelo educativo envidiado en otras zonas. Este avance en educación ha hecho posible la aceptación por parte de la población de un libro que compila los testimonios orales. Pues solo dentro de un ámbito social donde se valora la formación se puede apreciar un estudio semejante. I es que, la publicación de dicho libro ha supuesto una tarea de años de investigación puesto que en El Salvador los estudios de contenido histórico son mínimos pero los referidos al mundo campesino lo están más, si cabe. Por lo tanto, dar a conocer la historia de El Bajo Lempa desde los años 60 ha sido evitar la definitiva pérdida de la susodicha.

El presente proyecto intenta proporcionar un instrumento por medio del que se pueda conocer, estudiar y difundir la historia del Bajo Lempa, así como una manera de rendir homenaje a todos aquellos que dieron su vida por estas tierras y fomentar un ambiente pacífico, cediendo espacio al diálogo y promoviendo una autoestima colectiva en los ámbitos educativo y social.

La concepción del proyecto consta de dos pasos:

1. Impresión del libro en la Imprenta Criterio, con la que ya hemos trabajado anteriormente.
2. Distribución del libro a miembros activos de las comunidades del Bajo Lempa, como directivos, promotores/as, y jóvenes capaces de leerlo con provecho, miembros de asociaciones y organizaciones que siguen apoyando proyectos de desarrollo en el Bajo Lempa.

Si algunos ejemplares se venden a un precio módico –entre 5 y 8 dólares o así, dependiendo de la calidad de la edición- los fondos que se recojan irán para proyectos culturales como apoyo a música, teatro, danza, deportes.

4. POBLACIÓN BENEFICIARIA

Los beneficiarios directos del proyecto son todos aquellos que reciban un ejemplar del libro, es decir: líderes comunales, estudiantes, ONGs, instituciones de la zona como bibliotecas, escuelas e institutos,... El criterio para repartir dicho libro será el siguiente: se excluirán las familias que fueron beneficiarias de la primera edición y se priorizarán aquellos que fueron directamente afectados por los sucesos relatados y sus familias, así como los habitantes con estudios suficientes como para poder leerlo o aquellos cuyas acciones tengan un mayor impacto social, por ejemplo, líderes comunales o de instituciones públicas (bibliotecas, escuelas, oficinas comunales...).

De modo indirecto, se beneficiarán del proyecto todos los habitantes de la zona del Bajo Lempa, puesto que podrán conocer y consultar en un espacio cercano su historia aunque no lleguen a recibir un ejemplar del libro.

COMUNIDADES – ASENTAMIENTOS BENEFICIARIOS DEL PROYECTO

Comunidades	Familias
Nueva Esperanza	104
Ciudad Romero	175
El Zamorán /El Cedro	74
La Limonera/Zamorancito	31
Salinas de Sisiguayo	80
Nuevo Amanecer	125
El Marío	79
Montemar	19
La Plancha	17
Las Arañas	29
San Martín	11
El Presidio Liberado	44
Amando López	96
La Canoa (Octavio Ortiz)	76
La Canoíta	38
Los Cáliz	45

Las Mesitas	80
Babilonia	45
Mata de Piña	80
TOTAL	1248

Para un aproximado de 7500 personas

5. OBJETIVOS Y RESULTADOS ESPERADOS

Objetivo general

Contribuir a la recuperación de la historia del Bajo Lempa impulsando el entendimiento mutuo de los dos bandos después de la guerra y creando un sentimiento de autoestima colectiva.

5.1. Objetivos específicos

O.E.1 Reeditar el libro *Tierras pagadas a precio de sangre* que recoge la memoria colectiva de las distintas comunidades del Bajo Lempa.

O.E.2 Impulsar la recuperación y conocimiento de la historia del bajo Lempa evitando su irreversible pérdida, contribuyendo a la reconciliación post-bélica de los dos bandos y fundamentando la aparición de un sentimiento de autoestima colectivo.

5.2. Resultados esperados

R.E.1.1 Se habrá reeditado el libro.

R.E.1.2 Se distribuirá el libro haciendo donación de él a los centros educativos, bibliotecas de la zona, directivas comunales y bibliotecas universitarias especializadas.

R.E.2 Propiciar la aparición de nuevos estudios la historia de la zona del Bajo Lempa.

5.3. Indicadores del grado de consecución de los objetivos

I.1.1 La nueva edición del libro.

I.1.2 Se realizarán conferencias para presentar la reedición del libro.

I.2.1 Se explicará lo sucedido en las diferentes comunidades a diferentes niveles educativos en las escuelas y/o institutos.

I.2.2 Se realizarán charlas.

5.4. Fuentes de verificación de los indicadores

F.V.1.1 Una copia del libro

F.V.1.2 Se redactará un recibo de entrega.

F.V.1.3 Fotografías y acta de las conferencias.

F.V.2.1 Apuntes, dibujos y/o escritos en los que se muestre como se les ha explicado a las nuevas generaciones el contenido histórico del libro.

F.V.2.2 Fotografías o escrito sobre la valoración global de la actividad.

6. EJECUCIÓN DEL PROYECTO

El proyecto consta de dos fases que se espera permitirán llevar a cabo los objetivos planteados. La primera, consiste en la impresión del libro en la Imprenta Criterio, en El Salvador. Una vez finalizado dicho proceso, se llevará a cabo la segunda parte que consiste en la difusión de los ejemplares editados según los criterios explicados anteriormente.

Las nombradas actividades se realizarán según el siguiente cronograma:

ACTIVIDADES	2012											
	Enero	Feb.	Mar.	Abr.	Mayo	Jun.	Jul.	Ag.	Sept.	Oct.	Nov.	Dic.
Impresión del libro												
Entrega del libro												

7. RECURSOS NECESARIOS Y PRESUPUESTO

7.1. Recursos necesarios

Se trata de un proyecto de ejecución simple, que parte de la experiencia satisfactoria de la 1ª edición (2007). La imprenta y los mecanismos de distribución ya han sido experimentados con anterioridad, con buenos resultados.

Las comunidades locales aportan gestión y gastos generados por la presentación y la distribución.

7.2. Presupuesto global

PARTIDAS	CONTRIBUCIONES				TOTAL
	Fons Català	Entidad		Otros financiadores *	
		Efectivo	Valorizado		
COSTOS DIRECTOS				6900 \$	
1.1 Equipos i suministros					
1.2 Servicios externos					
1.3 Personal					
1.4 Viajes y estancias					
1.5 Divulgación y promoción				Aportación Comunidades locales	
1.6 Funcionamiento					
1.7 Imprevistos					
Sub Total					
% Costos directos					
COSTOS INDIRECTOS				345 \$	
(Entrepobles)					
Gastos administrativos					
Otros gastos					
Sub Total					
% Costos indirectos					

TOTAL				7245 \$	
-------	--	--	--	---------	--

1ª Calle Pte. y 65 Av. Nte. N° 3412, Col. Escalón,
San Salvador. Tels.: (503) 2224-0217 • 2224-0219
2224-0220 • 2298-6660 • Fax: 2279-4157
clientesimpcrierio@yahoo.es

Cotización

Fecha: 7 feb-11 Pág.: 1

Para un mejor servicio, marcar el celular:

28

7786-5361

Vendedor: ANGEL VILLALOBOS Atención:

Datos generales

Cliente: P. ANGEL ARNAIZ

Dirección: Tel.:

Estimado(a) Señor(a)(es) tenemos el agrado de presentarles la siguiente oferta de materiales a imprimir:

Cantidad	Descripción del trabajo	Precio unitario	Total
1,000	LIBROS TIERRAS PAGADAS., de 456 pags., + caratula, al tamaño final 6.9 x 9 1/4", portada en folio c14, 1c, a full color mas barniz uv y las paginas internas en papel bond base 20 blanco, 102 iran a full color y resto a dos tintas, iran pegados.	\$ 6.900	\$ 6,900.00
2,000	Idem.	\$ 4.50	\$ 9,120.00
PRECIO EXENTO.			

Condiciones de pago:

Fecha de entrega: días hábiles después de aprobados los artes.

Validez de la oferta

Firma y sello de aceptación por el cliente.
Acepto las especificaciones antes detalladas.

Favor devolver firmado y sellado en señal de aceptación

8. VIABILIDAD DEL PROYECTO Y SOSTENIBILIDAD UNA VEZ FINALIZADA LA AYUDA EXTERNA

8.1. Viabilidad Técnica

Las comunidades Bajo Lempa ya han demostrado en el pasado capacidad gestionar y distribuir libros vinculados a memoria histórica: la 1 edición de este libro, y también otros libros relacionados con la historia de la zona (M. Barba y C. Martínez: De la memoria nace la esperanza, A. Arnáiz: Cartas desde la Esperanza). El aprovechamiento que se ha dado de libros en el pasado ha sido bueno, y se encuentran a disposición de quien desee consultar en bibliotecas, escuelas, instituto, casas comunales... La imprenta responsable esta edición ya trabajó anteriormente de modo satisfactorio en la 1 edición.

La zona del Bajo Lempa cuenta –gracias a la lucha y la conciencia social de la población campesina- con una insólita red de escuelas, bibliotecas públicas y otros espacios educativos y comunitarios que permiten el almacenamiento y consulta pública de los libros editados.

Los riesgos que pueden afectar materialmente a los libros (inundaciones, terremotos, huracanes) son conocidos por población, que organiza bibliotecas con previsión (zonas altas...)

8.2. Capacidad institucional y de gestión

El Padre Ángel Arnáiz ha demostrado sobradamente capacidad gestión en coordinación con directiva comunal de Nueva Esperanza y demás comunidades de la zona, y también con ACUDESBAL. Tiene experiencia sobrada en proyectos satisfactorios en el ámbito educativo (transporte escolar, becas comedor, becas universitarias y estudios técnicos, creación instituto Nueva Esperanza, estudios bachillerato adultos...) y en el ámbito de edición de libros vinculados a la memoria histórica (1 edición del libro, otros libros)

En el pasado la misma contraparte ha colaborado de modo satisfactorio en otros proyectos con Entrepobles y con el IES Vil·la Romana (proyectos de Becas Escolares, Capacitación en Carpintería...)

8.3. Viabilidad económica y financiera

Se trata de un proyecto simple y fácil justificar, sólo con gastos de imprenta y la acreditación de los actos de presentación y difusión que conlleve la edición. La experiencia satisfactoria de la 1ª y 2ª edición refuerza la viabilidad.

C) DEMANDA DE
FINANÇAMENT A
L'AJUNTAMENT DE LA
GARRIGA

Demanda de finançament a l'Ajuntament de la Garriga

Després del projecte fet i enviat per la pròpia contrapart, passem a detallar quina és la demanda de subvenció a l'Ajuntament de La Garriga.

Proposem que el **Consell Municipal subvencioni les despeses necessàries per a la reedició del llibre Tierras Pagadas a Precio de Sangre.**

La demanda de subvenció, per tant, és concreta en:

L'aportació per a l'any 2011 de 7245 \$

Els diners es poden abonar al compte corrent de la Comunitat NE:

Angel Arnaiz /(o/y)/ María Elena Núñez

Banco Agrícola Comercial de El Salvador

Cta. N°: <351-000359-3>

Agencia Usulután

Per evitar dificultats en les transferències bancàries, en els anys anteriors l'Ajuntament ha fet l'ingrés en un compte de l'ONG Entrepobles, que està molt vinculada a aquest projecte. Després han estat ells qui han fet la transferència a El Salvador. Si es torna a optar per aquesta via, es faran les gestions necessàries per a establir el compte corrent que l'ONG indiqui.

Compromís d'avaluació:

- **Entrepobles:** Entrepobles es compromet a fer un seguiment del projecte. El tècnic d'Entrepobles amb seu a San Salvador fa visites regulars al Bajo Lempa per supervisar el desenvolupament d'aquest i altres projectes. Un tècnic d'Entrepobles-Barcelona visita també la zona un promig de dues vegades cada any. Aquest seguiment es plasmarà, si sembla necessari, en un breu informe per al Consell Municipal on s'explicarà l'evolució del projecte i si aquesta és satisfactòria. Entrepobles i la Comunitat faran l'informe de justificació de les despeses
- **Contrapart:** Es compromet a enviar un informe on es justifiquin les despeses, i on s'explica el desenvolupament global del projecte.
- **Ajuntament de La Garriga i Fons Català de Cooperació:** Si ho estima oportú, pot establir un mecanisme de seguiment del procés al Bajo Lempa (correus-e, telèfon...) per a fer el seguiment del projecte.
- **Grup de Solidaritat i cooperació de l'Institut Vil la Romana:** Mantindrà contactes periòdics amb la Contrapart, i donarà difusió del projecte entre els estudiants i a la població (xerrades, exposicions, publicacions locals, pàgina web).

Argumentació relativa a les bases de la convocatòria de l'Ajuntament de la Garriga

En conclusió, i com a resum del que ha estat dit fins ara, pensem que el Projecte que presentem s'ajusta a les Bases de la Convocatòria perquè...

i. *Promou la cooperació descentralitzada.*

Aquest projecte, però, encara més enllà, seguint tota la tradició de lluita per aconseguir un ensenyament digne, ha estat impulsat per les pròpies comunitats del Bajo Lempa, que han aconseguit amb imaginació i ambició, en només quinze anys, passar de ser una zona de poblament nou amb gent arribada de punts llunyans i històries personals diverses (excombatents d'un i altre bàndol, refugiats, població anterior a la guerra) a esdevenir un nucli conscient de la seva història col·lectiva i de la necessitat de recuperació de la memòria històrica.

ii. *Té com a objectiu la promoció i el desenvolupament integral de persones i comunitats dels països perifèrics, respectant-ne la identitat històrica i cultural, evitant aquelles actuacions que generin o reforcin relacions de dependència amb els països centrals.*

Un projecte educatiu com el que heu llegit acompanya, de manera intrínseca, aquestes condicions, perquè precisament dóna els instruments per a la promoció i el desenvolupament de persones i comunitat que eviten la dependència, fomentant l'autoestima grupal i reforçant la identitat històrica i cultural.

iii. *Té participació directa i continuada de les persones beneficiàries, en la planificació, l'execució i avaluació de les obres i accions contemplades.*

Com ja hem dit, tota la investigació històrica i el procés indagat en la primera edició va partir de les organitzacions i les persones de la zona. Aquesta reedició només la reforça i li dóna instruments de transcendència, en permetre arribar a un major nombre de lectors.

iv. *Genera i impulsa dinàmiques que, aprofitant els recursos materials, tècnics i humans de les comunitats beneficiàries, contribueixin i fomentin l'autogestió, l'autonomia i*

L'autosuficiència, incidint en les causes estructurals de la realitat sobre la qual s'està intervenint.

L'ensenyament en general, i la memòria històrica en concret, pretén precisament contribuir a l'autogestió de les poblacions empobrides de El Salvador, incidint en la causa estructural de fons: el coneixement dolorós del passat, la cohesió del grup en el present.

- v. *S'adreça a sectors doblement oprimits com són les dones, les minories ètniques, els infants o altres.*

Els habitants del Bajo Lempa són per definició grups oprimits. La petita minoria de pobladors que no va fugir durant la guerra (els autèntics protagonistes del llibre) conviu ara amb antics combatents de l'FMLN (a Nueva Esperanza, Amando López, la Canoa...) però també de l'Exèrcit (a Nuevo Amanecer), o bé antics refugiats als camps de Nicaragua (a Nueva Esperanza), Panamà (a Ciudad Romero) o a Honduras, que van ocupar les antigues finques abandonades del curs baix del riu Lempa a partir dels anys 90. Són una població recent i modèlica pel que té de laboratori de convivència.

Pagesos i ramaders intenten mantenir uns assentaments que pateixen l'assetjament i la pressió dels terratinents i les institucions financeres, que volen recuperar els terrenys que els Acords de Pau del 91 els van concedir.

A Nueva Esperanza en particular sempre s'ha donat prioritat als projectes educatius (que beneficien directament la infantesa) per damunt d'altres, essent una comunitat modèlica que actua de motor de la zona (a l'institut i a les beques universitàries hi tenen accés totes les poblacions de la zona).

Però aquest sistema original i creatiu, que tapa molts forats generats per la incapacitat, desídia o mala fe del govern salvadoreny, deixa inevitablement gent en el camí: molts joves que per raons personals o familiars han estat escolaritzats pocs anys i que no tenen oportunitat d'inserir-se a cap mercat laboral perquè a les zones rurals, simplement, no n'hi ha més enllà d'una agricultura d'autosubsistència. A aquests grups no els queda més sortida que l'emigració a San Salvador o, més sovint, els Estats Units (com a il·legals).

La intenció d'aquest projecte és crear la consciència col·lectiva per fixar la joventut a aquestes terres que els seus pares han pagat amb sang.

L'ensenyament (primari, secundari, universitari) i la recuperació de la memòria històrica s'entenen, a més, com un vehicle necessari per lluitar per la igualtat de gèneres, donant visibilitat al paper de les dones en la lluita col·lectiva (que tenen un protagonisme evident en el llibre).

Moltes dones –en tant que protagonistes o en tant que líders comunals o representants d'institucions a la zona- seran beneficiàries directes de la donació d'un exemplar.

El fet que el llibre quedi en espais públics (biblioteques, escoles, instituts...) també fa que quedi a l'abast de les dones –que són majoria en els estudis de secundària a l'institut de la zona .

A El Salvador no hi ha grups ètnics purs. El que caracteritza el país és un gran mestissatge i l'herència d'una tradició d'aculturació que ha fet perdre per sempre identitats i llengües. A la zona del Bajo Lempa, de recent repoblament amb gent originària de les zones més empobrides del país (Chalatenango, Morazán, San Vicente...), desarrelades a causa de la guerra, hi ha una categoria nova de lluitadors per la llibertat que s'han rebel·lat contra l'opressió

vi. Es desenvolupa en un context de democràcia i respecte als Drets Humans

El text sencer del llibre i la voluntat que ha portat a la seva realització i difusió obeeix a la necessitat de dignificar el patiment dels antics pobladors que van morir en la lluita per la democràcia i els Drets Humans

vii. Preveu un programa de sensibilització en relació a aquest projecte. Actes de sensibilització que promoguin la consciència pública sobre la interdependència Nord-Sud a través de debats, exposicions; d'experiències directes i d'activitats d'educació, tant dins com fora dels sistemes educatius en tots els seus àmbits; i que fomentin, facilitin i canalitzin la participació dels habitants en els assumptes de cooperació i solidaritat.

Com ja hem explicat en començar, aquest és un dels objectius del Grup de Solidaritat i Cooperació de l'Institut Vil·la Romana. En relació a aquest projecte, aquestes són algunes actuacions que es preveuen, bàsicament enfocades als 500

nois i noies que estudien al nostre centre (de manera adaptada als diversos nivells) però també més enllà, a través de les publicacions locals i d'internet.

- Xerrades de representants de la Comunitat que ens visitin, a l'Institut (2011-2012).

- Xerrades d'altres membres de la comunitat salvadorenca que ens poden ajudar a acostar-nos al seu país (Yanira Hernández, Francisco Mena...) o de representants d'ONGs (Entrepobles, Mans Unides).

- Exposició de fotografies al voltant de l'experiència.

- Participació en l'exposició "El teu 0.7%" si l'Ajuntament l'organitza, com es va fer l'any 2007.

- Difusió de les experiències a la premsa local (Gar, 9 Nou) i a la nostra web.

viii. Preveu activitats de sensibilització al municipi de la Garriga.

Les accions que hem explicat en l'ítem anterior es desenvolupen a La Garriga.

ix. Presentat per entitat amb seu social a la Garriga o per col·lectiu i grup format per persones residents a la Garriga.

L'Institut Vil·la Romana és de La Garriga però el professorat no sempre, i això ens enriqueix i ens fa arribar més enllà. El centre té una llarga tradició de treball en cooperació de manera coordinada amb les instàncies municipals i forma part del Consell de Cooperació des de la seva fundació.

x. En la seva fonamentació acredita la identificació de les necessitats conjuntament entre el país del Nord i el del Sud.

El projecte ha estat totalment elaborat per la contrapart local, que té experiència acreditada en l'àmbit educatiu a la zona, amb respostes imaginatives i insòlites que diverses ONGs utilitzen com a model d'estudi. La selecció dels beneficiaris també la fa la contrapart, que també té una llarga experiència en aquest sentit i una solvència acreditada, i que domina els sovint fràgils equilibris locals entre les capacitats de les persones i la implicació comunitària de les famílies.

L'ONG que ens acull, Entrepobles, té una solvència més que demostrada en aquest àmbit i dona ple suport al treball fet fins ara per la comunitat Nueva Esperanza.

xi. Té com a objectiu central satisfer les necessitats bàsiques de la població: alimentació, aigua potable, sanitat, educació, habitatge i justícia.

És clarament un projecte de l'àmbit històric, cultural i educatiu, que busca facilitar en el present les necessitats bàsiques de la població: la consciència col·lectiva, els valors dels màrtirs, l'autoestima, la necessitat de la lluita i de la coherència grupal.

xii. Dóna suport a les entitats locals, els grups de base o les xarxes existents als països amb els quals es coopera.

El Bajo Lempa és un model de vida comunitària al voltant d'una cooperativa productiva, que prioritza la inversió en educació, i és el motor de la zona del Bajo Lempa. La memòria històrica contribueix a donar solidesa a aquesta institució amb una potent vida comunal que ha nascut de la lluita dels pobres i dels refugiats de guerra.

xiii. Té per objectiu evitar la creació de dependència Nord-Sud, tot creant formes de producció, infraestructures o serveis que puguin mantenir-se de manera autònoma una vegada finalitzat el període de finançament.

Precisament la inversió educativa i la consciència dels processos històrics pretén garantir la fi de la dependència i la creació d'una identitat cultural i social.

xiv. Participa més d'una ONG. Coordinació a l'hora de dissenyar el projecte entre més d'una ONG., amb la finalitat d'optimitzar recursos.

El Grup de Solidaritat i Cooperació de l'Institut Vil·la Romana de La Garriga treballa sota l'aixopluc de l'ONG Entrepobles.

En el passat, es va fer una edició catalana de la 1ª edició del llibre, per part de la Cooperativa catalana El Tinter,

(<http://www.eltinter.com/responsabilitat_social.php>) en col·laboració amb els diversos grups catalans solidaris amb el Bajo Lempa (Amics i Amigues de Nueva Esperanza a Catalunya, Parròquia de Sant Pacià, Grups solidaris d'Igualada-Nueva Esperanza...)-

Amb tots aquests grups l'Institut Vil·la Romana manté vincles que generen processos de reflexió comuns, i organització d'activitats de sensibilització i promoció (activitats de recaptació, xerrades...).

xv. Els objectius del projecte presenten una direcció en el temps coherent amb les condicions bàsiques d'aquestes bases, evitant ser un projecte puntual sense continuïtat.

Com hem explicat, els vincles amb el Bajo Lempa i amb Nueva Esperanza són profunds i antics a l'Institut i també a La Garriga.

El projecte busca el desenvolupament integral donant instruments a través de la consciència històrica i l'educació. Per tant, per definició, és de llarga durada. Té el ple recolzament de l'Institut Vil·la Romana i una sòlida salut. És la continuació del procés iniciat en la primera edició, i per tant no és de cap manera un projecte puntual.

D) ANNEXOS

Fotografies de l'acte de presentació de la primera edició

